

Slotstudiedag 'tien jaar politiehervorming' Een toekomstvisie **1 februari 2010**

Reactie van de bestuurlijke overheid

*Lodewijk De Witte, Gouverneur
van Vlaams-Brabant en lid van de Federale Politieraad*

INLEIDING

1. Commentaar geven bij een evaluatie die je zelf, in samenspraak en in consensus met andere partners, hebt opgesteld, is een beetje een vreemde opdracht. Het is alsof je je toch nog eens wilt onderscheiden van de rest van de raad en je eigen gelijk wilt bewijzen. Terwijl voor een geïntegreerd veiligheidsbeleid en voor een geïntegreerde politie het samenspel van het geheel van primordiaal belang is. Natuurlijk heb ik vanuit mijn bestuurlijke verantwoordelijkheid bijzondere aandacht voor de preventie en voor de bestuurlijke politie, maar toch vind ik dat ondergeschikt aan de noden van het geheel. Wat ieder die een rol speelt binnen de politie altijd goed voor ogen moet houden, is dat we moeten redeneren vanuit de reële problemen en verwachtingen van de bevolking en dat we daar gezamenlijk, met alle politieoverheden en alle politiediensten, de goede antwoorden voor moeten vinden. We zullen samen slagen of samen falen.
2. Het is ook niet evident dat een provinciegouverneur de visie van de bestuurlijke overheid moet vertolken. Het zwaartepunt van het bestuurlijk beleid ligt immers bij de burgemeesters enerzijds, bij de minister van Binnenlandse Zaken anderzijds. Een gouverneur heeft een aantal specifieke, maar al bij al beperkte bevoegdheden. Als gouverneur ben je wel bevoorrechte getuige, sta je tussen de lokale en de centrale overheden en heb je een vrij goede kijk op de noden en op de mogelijkheden van zowel het lokale als het federale niveau. Van daaruit zal ik proberen een boodschap te brengen die relevant is voor de bestuurlijke overheid in haar geheel, maar die zal onvermijdelijk gekleurd zijn door de plaats die ik inneem.
3. Ik zal hier het evaluatierapport of de conclusies ervan niet punt voor punt overlopen. Dat heeft geen enkele zin, omdat ik dat rapport mee onderschreven heb en omdat het in de opeenvolgende studiedagen al onder de loep is genomen. Ik zal enkele aandachtspunten, capita selecta, aan u voorleggen.

LAAT DE LOKALE POLITIE LOKAAL EN VERSCHIEDEN ZIJN

1. De lokale politie ziet zichzelf en wordt gezien als een deel van 'de politie': zelfde uniform, zelfde kentekens, zelfde statuut: dat is goed en moeten we absoluut zo houden.
2. Voor de interne organisatie, voor de doelstellingen in de veiligheidsplannen, voor de werkmethoden die men toepast, is er een grote autonomie voor de lokale korpsen. Ook dat is goed en moeten we zo houden. Met een groot aantal lokale zones kan dat leiden tot een grote verscheidenheid. Ik blijf merken dat sommigen het daar moeilijk mee hebben, en liever van bovenuit zouden aansturen op een meer uniforme en overzichtelijke manier van werken door iedereen. Met de burgemeesters ben ik voorstander om de politie dicht bij het lokale bestuur te organiseren.

3. De kleinschaligheid van politiezones biedt veel voordelen, al houdt ze ook bedreigingen in.

Voordelen: snel en soepel inspelen op noden; vertrouwd met lokaal bestuur en omgeving; creativiteit en eigenheid mogelijk; korte lijnen.

Bedreigingen:

- sommige te klein en te beperkte middelen; remedie: van onderuit werken aan herschikkingen; samenwerken voor niet-operationele overhead en voor specialismen;
- dat ieder opnieuw het wiel moet uitvinden; remedie: mensen en ideeën met elkaar verbinden; van en met elkaar leren;
- gevaar van beslotenheid en vastroesten; remedie: zorg voor doorstroming en mobiliteit, zeker bij korpschefs en leidinggevend personeel. Dat houdt o.m. in dat men voor mandaathouders kansen creëert voor een goede loopbaanontwikkeling, maar dan ook een beperking stelt aan het aantal mandaten.

VAN OVERLEG TOT GEÏNTEGREERDE AANPAK

1. In iedere organisatie, in iedere overheid bestaat de neiging om naar zijn opdrachten en doelstellingen te kijken op basis van de eigen positie, de eigen bevoegdheden, de eigen regels. Terwijl je sterk moet redeneren vanuit de vraag en de vraagsteller. De bevolking vraagt oplossingen van de overheid. Overleg en samenwerking verplicht je af te stappen vanuit de louter interne logica en een ander gezichtspunt in te nemen.
2. De politiehervorming gaf sterke aanzetten tot overleg en samenwerking
 - tussen overheden en politie: lokale veiligheidsraad; provinciaal veiligheidsoverleg; rechercheoverleg;
 - tussen politie onderling: lokaal-federaal; tussen lokale korpsen onderling; VCLP;
 - tussen politie en andere partners: VV; intra-familiaal geweld; probleemgedrag van scholieren; drugs; slachtofferzorg.
3. Toch is nog vooruitgang mogelijk. Het is nog teveel zo dat ieder zijn eigen antwoord voorbereidt vanuit zijn eigen positie en daarover dan overlegt om tot afstemming te komen. We zouden erbij winnen om gezamenlijk naar het probleem te kijken en een geïntegreerd antwoord te formuleren.

DENK VOORUIT, HANDEL NU

De politiehervorming heeft er voor gezorgd dat men voor het beleid veel meer vertrekt van een analyse van behoeften en verwachtingen en dat ieder zijn werking op langere termijn plant.

Goed kijken en luisteren: politioneel veiligheidsbeeld; veiligheidsmonitor; lokale bevraging van de bevolking; politiecafés en wijkbabbels. Kijk naar de feiten en peil naar de reële problemen en verwachtingen.

Goed afspreken: werken met politieplannen, nationaal en lokaal is ingeburgerd; het besef is doorgedrongen dat het nodig is organisatieontwikkeling en competenties uit te bouwen; spijtig dat geïntegreerd veiligheidsbeleid moeilijk van de grond komt, nationaal en lokaal.

Concrete projecten, met vooropgesteld doel, aanpak, evaluatie.

OVERHEID EN POLITIE WORDEN VEEL BEVRAAGD: WAT ANTWOORDEN WE?

1. Vragen over veiligheid waren de voorbije jaren en zijn vandaag een belangrijke zorg vanwege de bevolking. De overheden geven daar veel aandacht aan, investeren fors in veiligheid. In Vlaams-Brabant bv. liggen de financiële inspanningen van de gemeenten voor hun politiezorg gemiddeld 10% hoger dan volgens de wettelijke normen voorgeschreven.
2. Toch voelt de politie zich sterk onder druk gezet en overbevraagd. Ik hoor vaak, als antwoord daarop, pleiten voor het afbakenen van kerntaken. Uit de bevraging van burgemeesters blijkt dat de meesten dat niet zien zitten. Ik volg hen daarin. Al hangt het ervan af hoe je het debat aan kerntaken definieert. Wanneer je dat beperkt ziet tot die taken die duidelijk geen opdracht zijn voor de overheid of voor de politie (cf. omzendbrief administratieve taken), dan ben ik absoluut voor. Wanneer het wel gaat over politieopdrachten, die men volgens belang zou rangschikken om dan, na prioriteitsbepaling; voor een aantal opdrachten te zeggen dat de politie die niet meer zal uitvoeren, is in mijn ogen niet het goede spoor. Het van zich afschuiven of doorschuiven van sommige politietaken lijkt mij niet de gepaste opstelling. Reële, rechtmatige vragen vanuit de bevolking of het beleid kan je niet kaltstellen. Gevolg zou zijn ofwel dat de overheid daarvoor een andere dienst daarmee belast; ofwel dat die taken worden geprivatiseerd; ofwel dat de bevolking gefrustreerd achterblijft. Ik erken wel dat de politie druk bevraagd wordt. Ik besef natuurlijk dat de politie niet alles kan doen. Maar geen enkele overheidsdienst, geen enkele mens heeft genoeg tijd om alles te doen wat van hem wordt verwacht of wat hij graag zou doen. Ieder moet leven met zijn beperkingen. Alleen geloof ik niet dat het de passende opstelling is om een aantal kerntaken te selecteren en voor de andere politietaken te zeggen: sorry, maar die doen we niet meer. Sommige soorten taken van zich afhouden vind ik een defensieve, een negatieve reactie. En het zal leiden tot een bijzonder moeizaam debat waar veel energie in zal kruipen. We kunnen die energie beter offensief, positief aanwenden. Welke vernieuwingen, innovaties zijn mogelijk waardoor de overheid of de politie meer of beter kan reageren op de vragen uit de gemeenschap? Technologische innovaties; aangepaste, efficiëntere wetgeving; vernieuwende afspraken of samenwerkingen met partners; vernieuwende organisatie en werkmethoden (bv. werken met vrijwilligers) Denk offensief, stimuleer innovatie: ik ben ervan overtuigd dat dat een veel vruchtbaardere weg is dan een debat over het vastleggen wat kerntaken zijn en wat politie niet meer zou doen.
3. Om adequaat te kunnen antwoorden op de vele vragen, moet je de politiecapaciteit op niveau houden. Ik wees erop dat de lokale overheden grote inspanningen doen voor hun politie. In het evaluatierapport uitte de federale politieraad haar ongerustheid over een - budgettair - stiefmoederlijke behandeling van de federale politie. Door de maatregelen in het kader van de begroting 2010 is die ongerustheid enkel gegroeid. Is de federale staat failliet, vroeg een minister zich af. Financieel kan dat natuurlijk niet, maar vandaag moeten we ons afvragen of de federale regering haar essentiële veiligheidstaken nog naar behoren kan vervullen. De geïntegreerde politie steunt op twee pijlers. Indien van één poot een stuk geamputeerd wordt, gaat het hele lichaam scheef hangen en mank lopen. Ook in het belang van de lokale korpsen en overheden, moeten we vragen dat de federale overheid de middelen vrijmaakt die nodig zijn om de federale politie op normale sterkte te laten spelen.

POLITIECULTUUR

Er is veel aandacht gegaan naar de nieuwe structuren en naar de interne organisatie, de informatiestromen, gebouwen en logistiek, enz. Er is hard en met succes gewerkt aan een gezond lichaam, en dat is onontbeerlijk. Maar uitermate belangrijk is ook met welke geest, met welke spirit de politie werkt.

De hardware is de structuur van de geïntegreerde politie op twee niveaus, de software is de cultuur, waarvoor geëvolueerd is van het concept van community policing naar het bredere concept van excellente politiezorg. Dat concept wordt breed aanvaard en gedragen, maar wat ik mij afvraag is of dit voldoende doordrongen is tot in elk korps, tot in elke dienst, tot bij elke politieambtenaar.

De ervaring van de bevolking wordt bepaald door het contact met individuele politiemensen. De burger staat niet stil bij de vraag of een politieambtenaar behoort tot een lokale interventieploeg, tot de federale wegenpolitie, tot de lokale of federale recherche... De bevolking ziet een politieman of -vrouw en ziet daarin de politie. De manier waarop iemand wordt aangesproken, al of niet snel en goed wordt verder geholpen, al of niet helemaal correct wordt behandeld, bepaalt het beeld van de politie.

Binnen de structuur, moeten we grote aandacht geven aan de politiecultuur. Formele inspecties of klachtenprocedures zijn daarvoor van belang, maar veel belangrijker nog is de dagelijkse aandacht voor de houding van een dienst, van een ploeg, van een politieman of -vrouw. De geest moet die zijn van een politieambtenaar als diender: als individu in dienst van zijn korps, als korps in dienst van de bevolking. Die geest van dienstbaarheid moet gekoppeld worden aan de vaardigheid om correct de rechtstreekse communicatie aan te gaan. Niet uit de hoogte doen, schoolmeesterachtig, maar ook niet vergoelijken, verontschuldigen: leren om open en correct te zeggen waar het op staat.

HET GEVECHT MET DE MAMMOET

In elke grote organisatie en zeker in elke grote overheidsinstelling dreigt voortdurend en steeds opnieuw de bureaucratie veel te overheersen. Dat is een klacht die wellicht nog sterker binnen dan buiten de organisatie leeft. Maar het ligt natuurlijk niet aan de eigen dienst, waar alle regels, voorschriften, formulieren begrijpelijk en noodzakelijk zijn. La bureaucratie, c'est les autres. De politie zal voortdurend de strijd moeten voeren om de regels te beperken. De regels van het personeelsstatuut, van de werkingsprocedures. Dat is een gevecht met de mammoet. Maar als de Oude Belgen die konden winnen, dan moeten wij die ook aandurven.

THE PROOF OF THE PUDDING...

Meten is weten, statistieken en cijfers zijn belangrijk, maar even belangrijk is wat mensen met eigen ogen zien en wat ze geloven.

De vraag of de politiehervorming geslaagd is, wordt uiteindelijk beantwoord door de resultaten van het politiewerk.

En dat antwoord is, over 10 jaar bekeken, positief:

- het aantal verkeersslachtoffers is gevoelig verminderd;
- de criminaliteit wordt goed beheerst en zelfs teruggedrongen;
- evenementen en openbare orde worden vlot begeleid;
- slachtoffers worden beter begeleid;
- het vertrouwen in de politie is toegenomen, zowel bij lokale gezagdragers als bij de bevolking.

Politiewerk is voortdurend herbeginnen en voortdurend verbeteren. Maar vandaag kan dat starten vanuit een goed gesternte.